

Családi magazin

Üzenet ezernyi csókkal

BÉLYEG ALÁ REJTETT titkos vallomások, csóküzenetek, utazásokról küldött városképek – igen gazdag a képeslap immár 150 esztendő története. Dr. Petercsák Tivadar néprajzkutató-történész, muzeológus most megjelent könyvében sok érdekeset elárul a képes levelezőlapról.

Füüdözök az Adrián, 1908

A szerencsi Zempléni Múzeum ma mintegy egymillió daraból álló képeslapgyűjteménye egyedülállóan gazdag. Már akkor jelentős anyaggal büszkélkedhetett, amikor dr. Petercsák Tivadar 1976-ban az intézmény igazgatója lett. Így szinte beleszóppent e kutatási témába. A gyűjtemény alapját a helyi orvos, dr. Petrikovits László vetette meg, aki több mint 400 ezer darabos képes levelezőlapos kollekciónak a múzeumra hagyta.

Hatalmas kultúrtörténeti jelentőségűek a különböző tematikájú képes levelezőlapok. A városképeket, eseményeket ábrázolókat például a helyi történelem értékes forrásai, gyakorta megjelennek albumokban, időutazást kínálnak, erősítik a helybeliek kötődését. A képeslapokon megjelentek a képzőművészet korabeli értékei, az egyes tájakra jellemző népviseletek, de helyet kapott a reklám és a humor is. Az internet és a közösségi média korában is érdeklődéssel tekinthetünk e hajdan roppant népszerű kommunikációs eszközre. Eredeti funkciója mára megfoghatatlan, hiszen gyakrabban szerzünk be hűtőmágnest vagy küldünk telefonnal készült fotókat a nyaralásról. A képeslapok dokumentumértéke azonban erősödött – magyarázza a történész, nyugalmazott egyetemi tanár.

Miért válhatott felkapottá a képeslap a XIX. század utolsó harmadától? A kutató szerint ennek egyik oka, hogy a rövid üdvözlés így a leggyorsabb és legolcsóbban ért célba. Angliában akár 2-3 óra múlva kézbesítették, de hazánkban is egy nap alatt kivitték. Akadt, aki Sátoraljaújhelyen azért ragadott tollat, hogy másnap várják őt Debrecenben a vonatonál. Már 1869-től, amikor az osztrák-magyar posta bevezette az egyszerű levelezőlapokat, a postai levél tarifájának feléért adhatták fel azokat. Igen praktikus volt, hogy a kézzel írt sorok mellett a nyomdai eljárással sokszorosított kép maga is üzenetet hordozott.

Az 1870-es porosz-francia háború idején mindkét harcoló fél katonái szerettek volna írni a szeretteiknek, s akadtak, akik a saját rajzaikkal díszítették a levelezőlapokat. Így pattant ki az ötlet, August Schwartz porosz könyvkereskedő háborús jeleneteket nyomtatott e lapokra. Példáját követték a franciák, majd a német, angol, osztrák kiadók is, így a képeslap hamar elterjedt a kontinensen.

Az akkori Magyarországon 1884-ben kiadott első darabok Nagyszeben látképét és városrészleteit ábrázolták. Jó évtizeddel később, az államalapítás ezredik évfordulóján az ünnepségek lázba

VALLOMÁS VIRÁGNYELVEN

Az üdvözlőlapok sorában rengeteg a szerelmi üzenet. Nők és férfiak virágokat vagy mézeskalács szíveket ábrázoló képekkel vallották meg érzéseiket. Előfordult az is, hogy női haj vagy élővirág kiegészítéssel készült a lap. Meglepetést jelentettek az úgynevezett csókküldemények, az egri Hasselbeuer Annának például ezer csókról adott fel „utalványt” hódolója, Lajos, aki kiköti: e csókokat majd a személyes találkozáskor kéri vissza. A szülők vizslató tekintete elől igyekeztek elrejtőzni a szerelmesek. Az sem volt mindegy, hogyan ragasztották fel a bélyeget, ferdén vagy fektetve. Ezzel tudatták, hogy hamarosan randevűznek, máskor meg azt firtatták, vajon a kedvesük hű-e hozzájuk. Titkos közlendőjüket sokszor a bélyeg alá rejtették, így előfordult, a lovagias udvarló a szükségesnél több bélyeget nyálazott a lapra, csak hogy hosszabb üzenet férjen alá.

hozták a magyarokat, ebből az alkalomból a Magyar Posta 32 darabos képeslapporozatot adott ki: a budapesti látképek mellett hazánk tájait és történelmünk fontos jeleneteit is megörökítették. Az ezt követő időszak lett a képeslap aranykora, amely az 1910-es évekig tartott.

Hírközlő szerepet is kaptak a levelezőlapok: így például 1909-ben, amikor Blériot francia mérnök repü-

A Szent István-napi körmenet a millenniumi sorozatból, 1896

ÉLETJELEK A LÖVÉSZÁROKBÓL.

A propaganda is szolgálatába állította e műfajt – tudtuk meg dr. Petercsák Tivadartól. Az első világháború idején gyakorta tűnt fel a képeken Ferenc József. Az uralkodó harcra buzdít vagy így imádkozik az országért: „Dicső seregeink segítsd diadalra!” Akadt olyan lap, amelyen Erzsébet királyné fehér ruhás alakja is feltűnik, ezzel a felirattal: „Büszke vagyok magyarjaimra.” Kezdetben a hurráoptimizmus uralkodott: „Magyar baka leadja a névjegyt” – olvassuk, s a képen bátor katonánk éppen megfutamítja a gyáva – és kicsinyre rajzolt – ellenfelet. Miután az ígért gyors győzelem elmaradt, a csüggedt, sokszor sebesült katonák vallásos tárgyú képeslapokon adtak hírt a harcterről. S feltették a kérdést: „Drága szülőföldem / Meglátlak-e újra?” A nyílt lapok tulajdonsága volt persze az is, hogy azokat könnyebben cenzúrázhatták. A fronton hadakozók ugyanis nem tudósíthattak a hadieseményekről. A vesztes háború után Trianon tragédiája, a megcsönkített ország is megjelent a képeslapokon, ahogyan később a revíziós törekvések szintén.

Matyó népviselet

KÖZLÉKENY BETÖRŐ

Boldog-boldogtalan képeslapot küldött. Így tett például egy betörő is 1924-ben, aki elhatározta, hogy behatol a fővárosi Műgyemtemre. Hogy tette biztosan bekerüljön a bűnügyi rovatba, e szándékáról értesíteni akarta a sajtót. Ezért a következő sorokat rótt a szerkesztőnek címzett lapra: „Kedves Szirmay úr! Legyen szíves és fájadjon fel, az I. ker. Kapitányságon vagyok, azért szeretném, hogy ha bejönne, legalább maga lenne az első, aki megírná, amit tettem, vagyis betörtem a Műgyemtemen. Kérem, hogy jöjjön be, üdvözlő Vencel Zsiga.”

Palágyi Edit

Az illusztrációk forrása a Zempléni Múzeum gyűjteménye és A magyar képeslap története című kötet.

lőbemutatót tartott a fővárosban, a képeket már aznap megvásárolhatták a nézők.

A XX. század elején a világban évente több mint kétmilliárd képeslapot adtak postára. Egyre többeket kapott el a gyűjtőszendevély, amit akkor sportnak neveztek. A vagyonosodó polgári családokban divatnak számított lapot küldeni egy pösztényi fürdőkúráról vagy tátrai túráról – derül ki dr. Petercsák Tivadar kuta-

tásaiból is. Szokás lett albumba gyűjteni például az utazásokról kapott lapokat, a látogatóknak pedig illendő volt belelapozni a mappákba. Így a hajadon leányzók és az udvarlók meghittent nézegethették a bélyeggyűjtemények helyett...